

L'ús d'envasos de begudes reutilitzables a les Illes Balears

Pla d'impuls per l'ús d'envasos de begudes reutilitzables (resum executiu)

*Govern de les Illes Balears
Conselleria de Medi Ambient,
Agricultura i Territori*

Gener 2019

Índex de continguts

1. Propòsit	3
2. Finalitat i objectius de l'estudi	4
3. Vinculació amb altres programes i plans balears	6
4. Diagnosi de la situació actual	7
5. Pla d'impuls de la reutilització d'envasos	10
6. Beneficis esperats	13
7. Limitacions	14

1. Propòsit

Aquest *Pla d'impuls de l'ús d'envasos de begudes reutilitzables* encarregat a Rezero-Fundació per la Prevenció de Residus i el Consum per part de la Direcció General d'Educació Ambiental, Qualitat Ambiental i Residus del Govern Balear, pretén aportar els elements conceptuals i tècnics per tal que, tant a nivell municipal com regional i autonòmic, sigui possible impulsar un model de gestió de residus d'envasos de begudes enfocat cap a l'economia circular, on la reutilització hi jugui un paper cabdal com a prioritat de la jerarquia dels residus.

En aquest treball es presenta un anàlisi de la situació actual del sector de les begudes envasades a les Illes Balears amb l'objectiu d'identificar les principals barreres i el potencial existent en el territori per a la promoció dels envasos reutilitzables i impulsar un seguit de mesures per tal d'afavorir l'envasat en aquest format i, així, donar resposta a part d'una problemàtica existent en la gestió dels residus d'envasos a les Illes, que es veu determinada per la insularitat i el turisme existent en el territori.

El Pla planteja un seguit d'iniciatives promogudes per les administracions, envasadors, emprenedors i organitzacions del tercer sector des d'on fer créixer les infraestructures de la reutilització d'envasos de begudes, així com donar visibilitat i valor als envasos retornables per tal d'augmentar la seva demanda per part de les empreses i els consumidors.

2. Finalitat i objectius de l'estudi

La finalitat d'aquest *Pla d'Impuls de l'ús d'envasos de begudes reutilitzables* és **aportar elements que permetin millorar la situació de la reutilització per a les principals tipologies de begudes (aigua, refrescos, cervesa, vi i cava) en el canal Horeca i en el comerç de les Illes Balears.**

Per això, s'analitza quina és la situació actual respecte la quota de mercat d'envasos de begudes reutilitzables i quines són les causes que han provocat la seva reducció en els darrers anys i es presenten diverses propostes i instruments que poden ser d'interès per a la seva translació al context balear tot tenint en compte les seves particularitats i limitacions, així com els seus potencials.

L'estudi consta de 3 blocs principals amb objectius ben diferenciats:

L'objectiu de la Contextualització de la reutilització d'envasos (Bloc I) és establir el marc conceptual, el marc normatiu vigent i els requeriments legals dels envasos reutilitzables. Així mateix s'exposen els beneficis ambientals, econòmics i socials que s'atribueixen a l'ús dels envasos de begudes reutilitzables i un recull d'instruments i experiències interessants a nivell de reutilització d'envasos (locals, europees i internacionals) que per les seves característiques poden servir d'exemple per a la realitat balear.

La Diagnosi de la situació actual (Bloc II), d'altra banda, té per objectiu caracteritzar la situació actual dels sistemes de producció, envasat i distribució dels envasos de begudes reutilitzables a les Illes Balears, determinar la quota de mercat d'aquests, així com identificar actors, barreres i oportunitats existents que influeixen en el grau de reutilització d'envasos de begudes actual i futur.

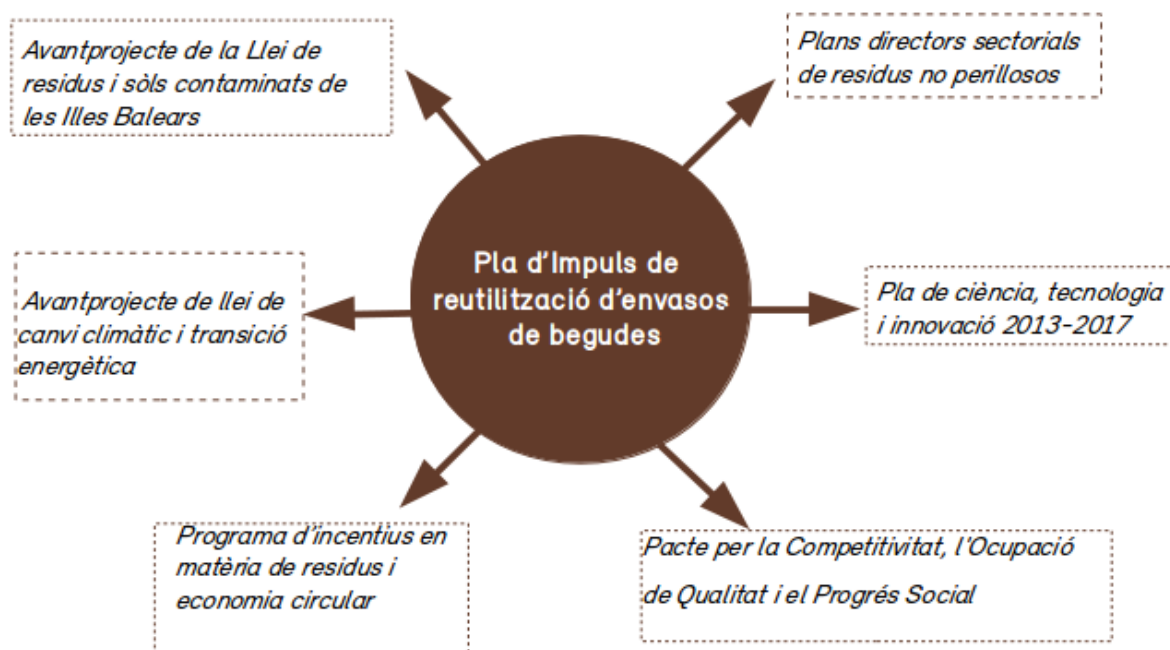
Per últim, la Proposta d'actuacions per la millora de la reutilització (Bloc III) presenta el

mapping d'agents que es podrien vincular a la millora de reutilització i ofereix un conjunt de propostes d'accions i mesures que, tenint en compte la situació actual i l'escenari de reutilització on s'hauria d'arribar permetrien millorar l'ús d'envasos de begudes reutilitzables.

L'abast d'aquest estudi són els envasos de begudes susceptibles a ser reutilitzats distribuïts en el mercat interior de les Illes Balears. Aquests són els que esdevindran residus d'envasos de begudes generats en els domicilis particulars, els comerços, les oficines i els serveis, així com els residus d'envasos de beguda procedents de la neteja de les vies públiques. Aquest estudi es centra principalment en les categories de begudes més consumides tant en el canal Horeca com els comerços (aigües, cerveses, sucres, refrescos, vi i cava). Així mateix, **l'abast temporal del Pla és del 2018-2025**, període en el que s'hauran de desenvolupar i implementar les diferents actuacions seleccionades.

3. Vinculació amb altres programes i plans balears

El Pla d'impuls per l'ús d'envasos de begudes reutilitzables es troba vinculat a altres plans i programes impulsats des del Govern Balear i els Consells Insulars

Il·lustració: Vinculació amb altres plans i programes del Govern Balear

4. Diagnosi de la situació actual

Situació actual de la reutilització

A partir de la diagnosi realitzada sobre la situació actual de la reutilització d'envasos a les Illes Balears destaca:

- Tot i els beneficis ambientals, econòmics i socials associats als envasos reutilitzables davant dels envasos d'un sol ús, s'estima que a les Illes Balears actualment tan sols **93,4 milions d'envasos** de begudes comercialitzats són retornables (del total de 555,8 milions d'envasos de begudes comercialitzats).
- Els envasos reutilitzables representen un **29,7% en pes (un 16,8% de les unitats d'envasos comercialitzades i el 7,7% del volum de producte envasat)** sobre el total d'envasos de begudes comercialitzades.
- Els envasos reutilitzables que actualment són comercialitzats equivalen a **16.987,5 tones** i comporten un estalvi de **14.099,5 tones** de residus d'envasos de vidre anualment.
- La reutilització d'ampolles ha quedat pràcticament reduïda al **canal Horeca**, principalment per **aigües, cerveses i refrescos** (és pràcticament inexistent per altres tipologies de begudes com vins i licors).
- Tot i la forta tradició per les begudes carbòniques que hi ha a l'arxipèlag, actualment tan sols s'ha detectat l'existència de tres empreses productores de refrescos que comercialitzen els seus productes en format retornable (Pep Lemon¹, Begudes Puig i Carbòniques La Paduana). Aquestes renten i envasen en l'última embotelladora de refrescos que queda al territori que treballa amb envàs de vidre retornable (Carbòniques La Paduana).

Pel que fa al sector de les aigües envasades tan sols s'ha identificat una empresa

¹ Actualment en fase de replantejament del negoci

que utilitzi vidre retornable (Font Major) i unes altres tres que comercialitzen, renten i envasen garrafes reutilitzables en les seves pròpies instal·lacions a Mallorca (Tres Glops, Font de Sa Senyora, Font Cafè) i Fuente Jara a Eivissa. Així mateix, s'han detectat dos cellers (Can Rubí i Ca'n Novell) i una marca de cervesa que està a punt de ser comercialitzada (Roqueta Birra) que també utilitzen ampolles retornables.

- A les Illes Balears també s'hi comercialitzen envasos retornables de grans marques nacionals i multinacionals provinents de la península ibèrica (Coca Cola, Pepsi, Mahou, Damm, Bezoya...), on es redistribueixen un cop buits.
- La majoria d'envasos reutilitzables es distribueixen per mitjà de distribuïdors majoristes de begudes que fan el repartiment en rutes multientrega, incloent la logística inversa de l'envàs reutilitzable, tot i que alguns productors fan autodistribució als diferents punts de venda.

Barreres

Respecte a les barreres detectades per la promoció dels envasos reutilitzables destaca que:

- Els preus de mercat dels envasos d'un sol ús són molt baixos comparats amb els reutilitzables i l'únic cost que se'ls carrega és el punt verd.
- Els productors locals han de competir amb grans multinacionals i grans distribuïdores que comercialitzen els seus productes a preus molt competitius.
- Els envasos reutilitzables requereixen espai d'emmagatzematge i temps de classificació.
- El canal Horeca prefereix una elevada rotació de distribució de begudes.
- Existeix una forta estacionalitat del consum de begudes degut al turisme.

Oportunitats

Alhora, les principals oportunitats que deriven dels sistemes de reutilització són:

- L'impacte directa sobre la prevenció de residus, estalvi de recursos naturals i impactes ambientals.
- El fet que la reutilització suposa un exemple paradigmàtic de l'economia circular amb un elevat potencial de creació de llocs de treball.
- L'estalvi econòmic tant a nivell de municipis com dels productors.
- Suport a la producció local.
- Fidelització de clients per establiments comercials.
- Context normatiu: llei balear de residus i noves directrius europees.

5. Pla d'impuls de la reutilització d'envasos

Per tal de fomentar l'ús dels envasos reutilitzables de begudes es proposa desenvolupar un seguit de mesures que permetin trencar les barreres existents i treure partit de les oportunitats detectades. Queda clar que per a incrementar els nivells de reutilització és imprescindible involucrar i coordinar tots els agents que intervenen en el procés de distribució, des dels productors fins als consumidors. Per aquest motiu, les mesures i instruments que es proposen desenvolupar es dirigeixen a tots aquests actors.

Les propostes d'actuació es vertebren en 7 eixos principals:

- **Producció i envasat:** D'una banda, el Pla proposa crear una **línia d'ajuts econòmics** per donar suport als productors locals de begudes que ja envasen en format retornable (per l'adquisició d'envasos retornables) i, d'altra banda, establir un **sistema de reutilització d'envasos estàndard** ("ampolla balear") per diverses categories de begudes (aigua, refrescos, cervesa...) per tots aquells productors que desitgessin adherir-se. L'administració subvencionaria el banc d'envasos i els productors pagarien una quota d'ús.
- **Rentat:** Es proposa, l'habilitació d'una **planta de rentat pública** que doni servei tant al banc d'envasos estàndard com a altres envasadors que ho desitgin. Cal estudiar l'estat de la maquinaria de rentat que es troba en desús en el territori i la millor ubicació per aquesta planta o plantes.
- **Distribució:** La creació d'una **distribuïdora de productes locals** que s'encarregués de la distribució i redistribució dels envasos fins a les instal·lacions de rentat i fins als productors, facilitaria la introducció d'aquests productes en el mercat balear.
- **Venda:** Per tal d'incrementar l'oferta de begudes en envàs reutilitzable es proposa

implementar un seguit d'**incentius econòmics** dirigits als comerços i canal Horeca, desenvolupar **activitats educatives i de formació** en aquests sectors i establir **quotes mínimes en els plecs de condicions tècniques** per activitats de restauració sotmesos a processos de concessió pública i en les licitacions per tots els espais i activitats públiques.

- **Consum:** Per incrementar la demanda i garantir un alt retorn d'envasos es proposa establir un seguit d'**incentius econòmics** dirigits als consumidors i crear una **xarxa de punts de retorn** per tot el territori.
- **Transversals:**
 - 1) Vertebrar un **pacte per la reutilització** d'envasos entre tots els actors que intervenen en la cadena de distribució de begudes per incrementar la quota de mercat dels envasos reutilitzables.
 - 2) Per assegurar una bona acceptació i participació per part de tots els agents caldrà desenvolupar una **campanya de comunicació i sensibilització**.
 - 3) D'altra banda, es proposa impulsar una **política en R+D+I** per incrementar la informació disponible.
- **Altres:** S'han identificat altres mesures que podrien impulsar la reutilització com un **sistema de reutilització d'envasos de vi i cervesa** i la creació d'un **gravamen** sobre els envasos de begudes que variés en funció del seu impacte ambiental.

El llistat de les 12 actuacions proposades per impulsar l'ús de begudes reutilitzables a les Illes Balears és el següent:

Codi actuació	Títol actuació	Àmbit d'actuació en el sistema de reutilització
01	Suport als productors locals en un sistema tancat de reutilització d'envasos	Producció i envasat
02	Creació d'un sistema de banc d'envasos estàndard per begudes de producció local	
03	Implantació d'un sistema de reutilització d'ampolles de vi i cervesa	
04	Creació d'una distribuïdora de productes locals	Distribució
05	Foment dels envasos reutilitzables mitjançant processos de concessió i compra pública	Venda (canal Horeca i comerç)
06	Foment dels envasos reutilitzables al comerç i canal Horeca	
07	Foment de la participació ciutadana en el retorn d'envasos	Retorn
08	Habilitació d'instal·lacions de rentat d'envasos	Rentat
09	Campanya de sensibilització i comunicació	Transversals
10	Pacte per la reutilització d'envasos de begudes	
11	Creació d'un gravamen sobre els envasos de begudes en funció del seu impacte ambiental	
12	R+D+I en reutilització	

Taula: Actuacions proposades i àmbit d'actuació

6. Beneficis esperats

S'estima que el Pla d'impuls podria comportar beneficis ambientals, econòmics i socials a les Illes Balears.

- **Ambientals:** S'estima que els nivells de reutilització d'envasos actuals estan prevenint la generació de **11.042 a 14.779 tones de residus**. Segons les estimacions realitzades la reutilització d'envasos podria oferir un potencial de prevenció de residus de **22.233 fins a 42.935 tones de residus**. Però, si es tenen en compte les limitacions existents i assumint uns objectius de reutilització del 70% dels envasos distribuïts en el canal Horeca i del 15% per altres canals, s'estima que es podrien estalviar al voltant de **25.427 a 34.033 tones de residus** d'envasos. D'altra banda, la reutilització d'envasos comporta un estalvi en matèries primes, la **reducció del littering** i altres beneficis en termes d'**emissions de gasos d'efecte hivernacle, consum energètic**, entre d'altres, davant dels envasos d'un sol ús².
- **Econòmics:** La reutilització d'envasos comporta una reducció en pes i volum dels residus d'envasos (actualment gestionats pels ens locals) que es traduiria en una **reducció dels costos de gestió pels municipis**, tant en la fase de recollida de residus com en la de tractament. D'altra banda, diversos anàlisis de cicle de vida realitzats en altres indrets demostren que els sistemes de reutilització d'envasos comporten **estalvis per els envasadors**, un cop estan ben implementats³. Així mateix, la reutilització d'envasos és una bona mesura per donar suport als **productors locals** i per fidelitzar clients en els comerços.
- **Socials:** Per al desenvolupament de les tasques i activitats necessàries per implementar el Pla d'impuls s'espera la **generació de nous llocs de treball**.

2 Institute for Local Self Reliance. "Environmental benefits of refillable beverage containers". For GrassRoots Recycling Network (GRNN). Washington DC, USA. 2002

3 Pricewaterhouse Coopers AG WPG. "Reuse and Recycling Systems for Selected Beverage Packaging from a Sustainability Perspective - An analysis of the ecological, economic and social impacts of reuse and recycling systems and approaches to solutions for further development". 2011

S'estima que es podrien generar la voltant de 100 llocs de treball tant en les fases d'implementació com de funcionament del Pla i en recerca i desenvolupament. Part d'aquests llocs de treball podrien ser ocupats per persones en risc d'exclusió social.

7. Limitacions

Tot i que aquest estudi ha de servir com a punt de partida per impulsar mesures que promoguin la reutilització d'envasos és important remarcar la necessitat existent en desenvolupar anàlisis detallats sobre el consum i distribució d'envasos en la comunitat autònoma, pel que fa tant al consum dins la llar com fora de la llar, així com anàlisis de cicle de vida que incorporin, a part dels aspectes ambientals, els econòmics i socials en el context balear, amb la finalitat de desenvolupar polítiques de prevenció i reutilització fermes i acurades. Així mateix, cal remarcar que gairebé totes les iniciatives de reutilització d'envasos que s'han identificat s'ubiquen a Mallorca, excepte l'envasadora d'aigua Fuente Jara a Eivissa. A nivell de Menorca i Formentera no s'han detectat instal·lacions de rentat o productors que envasin en format retornable.

Rezero

Fundació prevenció
residus i consum

info@rezero.cat
Tel.936686107
C.Bruc, 91 4t 1a
08009 Barcelona

Persones de contacte:

Rosa Garcia
rosag@rezero.cat
676.718.340

Alba Cabrera
albac@rezero.cat
936. 686.107

